

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ

КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за темою:

«ПОДАТКИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ»

Виконавець:

Студентка ФФБС:

Герасимчук Дарина Миколаївна _____

Науковий керівник:

к.е.н., старший викладач

Кир'язова Тетяна Олександрівна _____

Одеса - 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Податки відіграють вагомую роль у системі державного регулювання економічного розвитку країни. Циклічність та динамічність економічних процесів зумовлює необхідність адаптації механізму податкового регулювання до змін фінансово-економічних умов. Важливо своєчасно і виважено оцінити вплив податків на суспільне виробництво, його динаміку і структуру. Бюджетно-податкова політика має бути взаємоузгодженою із стратегічними цілями економічних перетворень, спрямовуватись на створення належних умов для поглиблення взаємодії держави і суспільства.

Податки є одним із способів формування бюджетних доходів, однією з форм економічних відносин з розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту відповідно до потреб фінансування видатків бюджету та державного регулювання відносин економічних процесів. Надходження податкових платежів формують фінансові ресурси держави, що уможлиблює виконання притаманних їй функцій, впливають на соціально-економічний стан держави та відображають стан національної економіки. За рахунок податків бюджет формує більшу частину державних доходів, що дозволяє фінансувати програми соціального захисту населення, соціально-культурні заходи, науку та державні капітальні вкладення у розвиток галузей і структурну перебудову економіки.

Питання вдосконалення оподаткування знаходяться в центрі уваги наукової і громадської думки з часів незалежності України. Особливо сьогодні, в пошуках шляхів виходу з економічної кризи, назріла необхідність податково-бюджетного регулювання в Україні замість проведення суто фіскальної податкової політики. В теперішній час на державному рівні визнано гостроту проблеми оподаткування, пов'язану з надмірністю податкового тягаря, що є однією з причин фінансової нестабільності підприємств, зменшення сукупного попиту і економічної кризи.

Проблематика формування податкових надходжень як основи формування доходів бюджету, їх вплив на ринкову рівновагу, доволі поширена в наукових дослідженнях і є предметом дослідження таких відомих зарубіжних та вітчизняних науковців: Дж. Б'юкенена, У. Мітчелла, Дж. М. Кейнса, В.Базилевича, Т. Боголіб, О.Василика, І. Запатріної, М.П. Кучерявенко, Л. Лисяк, П.Мельник, І. Чугунова та ін. Дана тема досліджувалася багатьма економістами, фінансистами і політичними діячами, але враховуючи плинність часу і подальший суспільний розвиток, тема потребує додаткового розгляду і подальшого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження особливостей формування доходів бюджетів різних рівнів за рахунок податкових надходжень, виявлення проблем та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Мета роботи передбачає виконання наступних **завдань**:

- дослідити теоретичні засади оподаткування в Україні, а саме економічну сутність податків, їх функції, класифікацію, види, визначити роль податків у формуванні дохідної частини бюджету;
- дослідити сучасний стан та виокремити основні проблеми оподаткування в Україні;
- визначити фіскальну ефективність податкових надходжень до Зведеного та Державного бюджетів України;

- визначити вплив податкових надходжень на формування дохідної частини місцевих бюджетів;
- здійснити оцінку податкового навантаження в Україні та визначити вплив податкової політики на формування доходів бюджету;
- дослідити зарубіжний досвід у формуванні доходів бюджету за рахунок податкових надходжень;
- визначити шляхи збільшення доходів бюджету за рахунок податкових надходжень.

Об'єктом дослідження є процес формування доходів бюджету за рахунок податкових надходжень.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі формування доходів бюджету.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використовувалися такі методи наукових досліджень: аналітичний метод, метод порівняння та узагальнення, метод моделювання, логічний метод, метод порівняння та узагальнення, графічний метод, статистичні та математичні методи дослідження.

Інформаційною базою дослідження є основні положення законів України, указів Президента України, постанов Верховної Ради України, постанов Кабінету Міністрів України з питань оподаткування, звітність Державної податкової служби України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України а також науково-практична література, періодичні видання та Інтернет-видання.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (80 найменувань) та 8-ми додатків. Загальний обсяг роботи становить 103 сторінки. Робота містить 12 таблиць, 20 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дослідження, визначаються мета, завдання, предмет, об'єкт, інформативна база та методи дослідження. Основна частина складається із трьох розділів.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади оподаткування в Україні, а саме економічна сутність податків, їх функції, класифікація та види; визначено роль податків у формуванні дохідної частини бюджету; досліджено сучасний стан та виокремлено основні проблеми оподаткування в Україні.

У другому розділі визначено фіскальну ефективність податкових надходжень до Зведеного та Державного бюджетів, вплив податків на формування дохідної частини місцевих бюджетів, податкове навантаження та вплив фіскальної політики на формування доходів бюджету.

У третьому розділі розглянуто зарубіжний досвід формування бюджету за рахунок податкових надходжень та можливості його імплементації у вітчизняну практику, запропоновано шляхи підвищення доходів бюджету за рахунок податкових надходжень.

У висновках сформульовано основні результати кваліфікаційної роботи.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження за темою «Податки як основа формування доходів бюджету» дало змогу зробити наступні висновки:

1) Податок як соціально-економічна категорія виражає форму економічних відносин держави із суб'єктами господарювання та населенням. За економічною сутністю податки є обов'язковими платежами, що виплачується державою з доходів юридичних та фізичних осіб до відповідного бюджету. Сутність податків як економічної категорії проявляється в функціях, які вони виконують. Традиційна економічна теорія виділяє такі два напрями функцій: фіскальну (з лат. *fiscus* – державна казна) та регулюючу.

2) Сутність податку як економіко-правової категорії розкривається в існуючих формах оподаткування. У світовій практиці існують різні види податків, але всі вони класифікуються за визначеними ознаками: за формою оподаткування, за економічним змістом, за порядком використання, за складовими ціни товарів, які оподатковуються, за співвідношенням ставки оподаткування і об'єкта оподаткування, за видами суб'єктів оподаткування. Кожна класифікаційна група має свої особливості і характеризує податки з певного боку.

3) Система оподаткування в Україні істотно впливає на формування дохідної частини бюджетів всіх рівнів, які утворюють державну скарбницю країни. Податкова система, що діє в нашій країні, не сприяє ефективному розвитку українського суспільства і має такі недоліки: протиріччя та неузгодженості окремих податкових законів, нестабільність податкової системи, часті зміни в законодавчих актах щодо окремих податків негативно впливають на розвиток підприємницької діяльності; фіскальне спрямування податкової системи; безсистемне надання пільг; нерівномірне податкове навантаження; відсутні єдині та порівняно стабільні нормативи відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів, ухилення від оподаткування. У процесі реформування системи оподаткування в Україні важливим питанням є й оптимальне поєднання прямих і непрямих податків. Проблемаю формування доходів бюджету є також надмірна централізація бюджетних ресурсів в Державному бюджеті.

4) Проаналізувавши стан сучасної системи оподаткування України, можна зробити висновок, що вона має серйозні недоліки. Регулювання сучасних економічних відносин в Україні потребує гнучкої податкової політики держави, яка дала б змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами підприємництва. Для створення оптимальної системи оподаткування необхідно керуватися такими основними принципами, як соціальна справедливість, рівнонапруженість, економічна ефективність, стабільність, гнучкість.

5) Розуміння складу та динаміки податкових надходжень як зведеного бюджету, так і за рівнями бюджетної системи надзвичайно важливе у контексті їх аналізу та планування, виявлення резервів зростання, ухвалення висновків щодо напрямів реформування податків та перегляду нормативів розщеплення коштів між бюджетами тощо. Доходи Зведеного бюджету формуються здебільшого за рахунок податкових надходжень. Податкові надходження Зведеного бюджету за 2014-2019 роки коливаються від 77,9% до 83,3%. Податкові надходження державного бюджету займають в державних доходах найбільшу питому вагу і коливаються від 74,7% до 80,7%, а місцевих бюджетів від 19,3% до 25,3% році відповідно. Наведені

дані свідчать про те, що частка податкових надходжень державного бюджету має тенденцію до зменшення, а місцевих бюджетів, навпаки, до збільшення.

6) Основну частку в податкових надходженнях Зведеного та Державного бюджетів займають такі бюджетоутворюючі податки: податок на додану вартість, акцизний податок, податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток. В Україні в останні роки в доходах як Державного так і Зведеного бюджетів переважають непрямі податки. Основний фактор, що визначає співвідношення прямих та непрямих податків – це життєвий рівень переважної частини населення. Низький рівень обмежує масштаби податкових надходжень з доходів юридичних та фізичних осіб.

7) Зростання податкових надходжень місцевих бюджетів України з 2015 року відбулось, перш за все, за рахунок нормативів перерозподілу між центральним та місцевими бюджетами податку на доходи фізичних осіб, екологічного податку, запровадження акцизного податку з роздрібною торгівлю паливом та зростання його ставок, розширення переліку місцевих податків та зборів, зокрема переведення земельного податку та єдиного податку до складу місцевих. Місцеві податки і збори є одним з найважливіших джерел доходів бюджетів органів місцевого самоврядування та набувають особливого значення в умовах реформування економіки та соціальної сфери.

8) Податкова система в державі є одним із найважливіших регуляторів соціально-економічного розвитку. Здійснюючи податкову політику, держава за допомогою оптимального податкового навантаження на економіку може сприяти зростанню чи спаду господарської активності, створювати сприятливу кон'юнктуру ринку, регулювати тіньові процеси, умови для розвитку пріоритетних галузей економіки. Відсутність ефективної податкової політики, завищені та необґрунтовані ставки податків, до кінця непродуманий механізм адміністрування – такі фактори впливають на рівень податкового навантаження та сприяє збільшенню тіньового сектору економіки країни. Розрахувавши рівень податкового навантаження в Україні протягом 2014—2019 років (шляхом віднесення податкових надходжень Зведеного бюджету до ВВП), спостерігається тенденція до зростання рівня податкового навантаження з 23,16 % у 2014 році до 27,76 % у 2017 році. У 2018 та 2019 роках податкове навантаження тримається на рівні 27%. Поступове і системне зниження фіскального навантаження має дати підґрунтя для забезпечення оновлення основних виробничих фондів, технічного переоснащення, запровадження новітніх технологій. Слід зауважити, що у порівнянні з деякими зарубіжними країнами, рівень податкового навантаження в Україні нижчий ніж в більшості розвинутих країн.

9) Окрім високого податкового тиску, є ще одна причина недоотримання податкових надходжень – податкові пільги. Розширення переліку податкових пільг звужує базу оподаткування і несправедливо перекладає податковий тягар на ефективні підприємства, які не користуються податковими пільгами. Для більш ефективного функціонування пільгового оподаткування в Україні необхідно переглянути існуючі види пільг з податків і зборів з урахуванням аналізу їх впливу на формування доходів бюджету і податкове навантаження суб'єктів господарювання.

10) У структурах бюджетів зарубіжних країн податкові надходження утворюють до 90 відсотків їх дохідної частини. Структура дохідної частини зведеного бюджету

України схожа зі структурами доходів бюджетів інших країн. Значною відмінністю між структурами доходів бюджетів провідних країн світу та України є наявність у складі перших відрахувань до соціальних фондів, які забезпечують в деяких випадках майже половину бюджетних доходів. За розміром ВВП, що перерозподіляється через бюджетну систему України в співставних умовах (за винятком відрахувань до соціальних фондів), Україна перебуває на рівні, або навіть дещо позаду у порівнянні з іншими країнами світу. За підсумками виконання зведеного бюджету України, питома вага бюджетних доходів, крім відрахувань до соціальних фондів, становила 31,9 відсотка.

11) Основною тенденцією формування доходів бюджетів країн з розвинутою та перехідною економікою є поступове зниження податкового навантаження. Слід зауважити, що у порівнянні з деякими країнами, рівень податкового навантаження в Україні нижчий ніж в більшості розвинутих країн. Але частка податків, що повертається населенню при перерозподілі доходів бюджету, для деяких зарубіжних становить близько 85%, тоді як в Україні вона не перевищує 30%.

12) Перед українським суспільством постає важливе завдання розробки та реалізації системних реформ, покликаних забезпечити платникам податків такі умови, за яких вони декларуватимуть свої доходи і добровільно сплачуватимуть встановлені законодавством податки, збори та інші обов'язкові платежі, що потребує здійснення таких заходів: забезпечити простоту, зручність, зрозумілість і прозорість системи та процедури сплати податків для усіх сторін податкових відносин; знизити податковий тиск та забезпечити встановлення оптимального рівня податкових платежів; мінімізувати невинуватене втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання; основу податкової системи мають становити прямі податки; потрібно збільшити перелік податків за забруднення навколишнього середовища, наприклад, засмічення місць суспільного призначення; чітко розмежування податків, що зараховуються до державного і місцевих бюджетів; оптимізація системи податкових пільг та поступове зменшення дотацій і пільг збитковим підприємствам; забезпечення відповідного державного контролю та посилення відповідальності за ухилення від оподаткування та інше.

13) Проблеми місцевих бюджетів в частині формування дохідної частини за рахунок податкових надходжень можна усунути такими заходами: повністю зарахувати податок на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів; розширити перелік місцевих податків та зборів з правом місцевих органів влади вибирати з переліку найбільш доцільні для їх території (повернути податок на рекламу, ввести акцизний податок на шкідливі для здоров'я продукти харчування та безалкогольні напої та ін.); для урегулювання механізму нарахування податку на нерухомість в Україні, провести інвентаризацію майна, запровадити ефективну систему оцінювання об'єктів нерухомості; удосконалити оподаткування малого бізнесу та спрощену систему оподаткування з метою мінімізації зловживань.

Реалізація вказаних заходів підвищить ефективність функціонування вітчизняної податкової системи, що дасть можливість активізувати господарську діяльність суб'єктів господарювання, забезпечити динамічне економічне зростання з підвищенням рівня та якості життя населення.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістра
Герасимчук Дарини Миколаївни
«Податки як основа формування доходів бюджету»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

У роботі розглядаються теоретичні засади оподаткування, у тому числі економічна сутність податків та функції, класифікація податків та їх роль у формуванні дохідної частини бюджету, досліджено сучасний стан та основні проблеми оподаткування в Україні. Проведено аналіз фіскальної ефективності податкових надходжень до Зведеного та Державного бюджетів України, виявлено вплив податкових надходжень на формування дохідної частини місцевих бюджетів України, досліджено податкове навантаження та вплив податкової політики на формування доходів бюджету. Розглянуто можливості імплементації досвіду оподаткування зарубіжних країн у вітчизняну практику. Запропоновано напрямки удосконалення оподаткування в Україні.

Основні результати запропонованих заходів створять умови для зміцнення дохідної частини бюджетів різних рівнів за рахунок податкових надходжень. Сформульовані у даній роботі пропозиції можуть бути використані для вдосконалення оподаткування в Україні.

Ключові слова: податки, податкові надходження, податкова система, прямі податки, непрямі податки, доходи зведеного бюджету, доходи державного бюджету, доходи місцевих бюджетів, податкове навантаження, податкова політика.

ANNOTATION

qualification work for a master's degree
Gerasymchuk Darina Nikolaevna
«Taxes as a basis for the formation of budget revenues»
Odessa National University of Economics
Odessa, 2020

The master's qualification work consists of three sections.

The theoretical bases of taxation are considered, including the economic essence of taxes and functions, the classification of taxes and their role in the formation of the revenue side of the budget, the current state and major problems of taxation in Ukraine. The analysis of the fiscal effectiveness of tax revenues in the consolidated and state budgets of Ukraine was carried out, the influence of taxes on the formation of the revenue part of local budgets of Ukraine was revealed, the tax burden and the influence of the tax policy on the formation of budget revenues were investigated. The possibilities of implementing the taxation experience of foreign countries in domestic practice are considered. Areas for improving taxation in Ukraine are proposed.

The main results of the proposed measures will create conditions for strengthening the revenue side of budgets of different levels at the expense of tax revenues. The proposals formulated in this paper can be used to improve taxation in Ukraine.

Keywords: taxes, tax revenues, tax system, direct taxes, indirect taxes, consolidated budget revenues, state budget revenues, local budget revenues, tax burden, tax policy.